

is met een vroolijk gezicht je aangebrand eten genieten.' En ze spot: 'Met een deftig ambt, waaraan een pensioen is verbonden, kom je in den hemel.' In *Ab-Hurck* wordt van een vrouw gezegd: '...ze heeft net zoo veel vroomheid, als er behoort bij het bien-aise van een adellijk landleven.' Dominee Ab-Hurck wil weer naar zijn oude gemeente terug 'om hen wakker te schrikken uit hun saaie "religion d'Erasmé".' In *David en Jonathan* wordt gesproken over het meisje Betsy 'met het in een wrong opgenomen haar, dat over het opstaand boordje neerhing, een reeds uitgaand meisje... Ja, ook al aangenomen, en binnenkort naar Parijs voor de "finishing touch".'

Haspels heeft zich geen reformator gevoeld, noch sociaal, noch kerkelijk. In zijn literaire werk wil hij niets weten van programma of tendens. Hij is hoofdzakelijk oog en oor, en zo registreert hij onbevangen de symptomen van een verblekende kerksheid en vroomheid, die erfgoed waren van een sociale klasse. Zijn eigen geloof is echt, maar hij dringt het aan niemand op. Zo staat hij ook onbevangen tegenover het seculaire fin-de-siècle. Hij deelt het levensgevoel van de ten einde spoedende, burgerlijke beschaving en schrijft van dat gevoel uit, omdat hij kunstenaar is, d.w.z. iemand met een fijn orgaan voor het eigentijdse. Ik stelde de vraag: hoe kon Haspels de negentiende-eeuwse kerkelijkheid combineren met seculaire fin-de-siècle elementen? Het antwoord moet luiden: omdat hij, bij al zijn passiviteit ten aanzien van georganiseerd optreden, een man was uit één stuk: gelovige en kunstenaar in één. Hij was op zijn wijze als predikant echt, en als literator echt, en daarom spreek ik van hem als de predikant-literator. Het koppelteken is hier beslissend, inderdaad een téken, en het be-tekent een fundamentele eenheid, waarvan de realisering in leven en werk niet helemaal is geslaagd en zijn krachten vroegtijdig heeft opgeteerd.

Men ziet: Haspels is een heel ander type dan de predikant-dichters uit de generatie van 1840: Hasebroek, Beets, Ter Haar, Ten Kate. Dit waren predikanten die zich ook met literatuur bezighielden; de letteren kwamen erbij, ze waren bij-komstig. Deze lieden waren, min of meer begaafde, dilettanten. Het is Haspels met de literatuur volle ernst; ze is geen verpozing maar een roeping, evenzeer als hij zich ook als predikant geroepen weet. Hij is geen gespleten figuur, maar zoekt in zijn werk de synthese die in zijn eigen persoonlijkheid reeds gegeven is. Als het waar is dat hij aan